

Justičnega odseka razgovor o načrtu novega civilnega pravnega reda.

Kakor je znano, predložil je minister Pražak državnemu zboru nov načrt civilne pravde. Justični odsek izvolil si je v tej zadevi poslanca viteza Madejskega ter ga poprosil, da naj odseku o glavnih principih novega načrta poroča in da naj odseka udom tiste principijelne spremembe, katere bode nasvetoval, pismeno naznani. Vitez Madejski je v seji justičnega odseka, ki se je vršila dne 29. novembra t. l. prebral svoje poročilo. —

Sklicevaje se na ustavni zakon o sodnijskeji oblasti, kateri zahteva, da se ima civilna naša pravda na podlagi načela javnosti in ustnosti reformirati, izrekel je referent, da je nov načrt glede na te dve načeli pretehtal ter preudarjal, če li načrta določbe onima načeloma in praktičnim potrebam našega pravnega življenja ustrezajo. Odobravati se mora, da se je vladni načrt izrekel za „nemško“ ustno obravnavanje in to zategadelj, ker sta formalno in materijelno civilno pravo pri nas tesno spojeni, ker se naše materijelno civilno pravo mogočno razločuje od francoskega civilnega prava in tudi zategadelj, ker bode „nemška“ ustnost rahleje ravnala z institucijami, nazori in navadami našega pravnega življenja, kakor bi bila to storila „francoska“ ustnost. S statičnimi dati in uradnimi poročili o uspehih pravnega postopanja na Hanoveranskem in v Württembergu, kakor tudi z naznanili, ki so mu došli iz Bavarskega, dokazal je referent, da bi samo upeljava nemško-ustnega značaja odstranila vse tiste napake, katere so v deželah francoske ustnosti prouzročile, da sta se pogubili največji prednosti ustnega postopanja, t. j. naglost in pravičnost. Pravda se ima opirati na trdne in zdrave podlage. Take podlage so: ustava sodnij, obmejenje kompetence, razvrstitev instanc in pa utečajev obravnavanje. V teh ozirih pa se mora vlade načrt principijelno predrugačiti. —

Avstrija ima 66 sodnih dvorov, katerih vsak ima pod sabo okrožje, ki meri 4548 štir. kilm. Ako se iz pogleda pustita Velika

Britanija in Amerika, katerih razmere se v paralelo staviti ne dajo, tako se nahajajo večja okrožja kolegijalnih sodnij še samo v Rusiji (44179 štir. kilm.) in v Španiji (10342 štir. kilm.) V vseh drugih večjih deželah merijo okrožja takih sodnij 1157 — 3780 štir. kilm. ; tudi veliki sodni dvori v nemškem carstvu ne obsegajo več, kakor samo 3180 štir. kilm. Dalja do sodnih dvorov je prevelika in ker mora stranka pri pravnih s sodniki in odvetniki v dotiko stopiti, tako narastlo bi toliko stroškov in zapravilo se toliko časa, da bi prebivalcem po deželi v istini zaprta bila pravnica pot, ako bi se pravde, katere zadevajo vitalne interese velike mase deželnega prebivalstva, izročile oddaljenim deželnim sodnijam. — Na to ozirala se je že jurisdikcijska norma od l. 1850, ravno tako tudi glavni načrti sodnijske ustave od leta 1861, vladna predloga od l. 1867 in sklep državnega zbora od l. 1870; vselej hotele so se samo pravne zadeve čez 500 gl. pristojnosti deželnih sodnij izročiti. Na drugi strani se pa po načelu ustnosti in prostega pretehtovanja dokazov samo jednemu sodniku le tedaj pravda izročiti sme, če se suče okrog nujnih in malovrednih stvari. Ako se ne ozira na Veliko Britanijo, Ameriko, Rusko in Italijo, tako je povsod drugod kompetenca posameznega sodnika obmejena z zneski od 80 — 160 gld. V Nemcih sega ta meja do 150 gl. Referent predlaga tedaj, da bi se za Avstrijo določila ta meja z zneskom 150 gld.

Referent predlaga na dalje, da bi se za čas, dokler bi finančni položaji države, reforma sodnijskih uradov in kriminalnega postopanja pomnožitve sodnih dvorov ne pripuščala, potisnil med okrajne sodnije in med deželne sodnije nekakov srednji člen in zicer na ta način, da bi se okrajne sodnije v mestih, kjer poslujejo tudi okrajna glavarstva, spremenile v okrajne kolegijalne sodnije. Kompetenci teh sodnij odločile naj bi se zadeve čez 150 — 500 gld., realne, zapuščinske in najemniške zadeve, te pa le tedaj, če se ne tičejo v deželnih knjigah vpisanega posestva. V ožjem okrožji izvrševale bi te sodnije svoj posel po posameznem sodniku, v širjem okrožji pa po senatu obstoječem iz treh sodnikov. — Ako bi se te kolegijalne sodnije upeljale, potrebovalo bi se kacic 88 sodnikov več; če bi se mej avskultante in adjunkte potisnil kakov srednji člen, tako bi se ta nova potreba pokrila, ne da bi se budget zdatno obremenil. Referent predlaga konečno, da naj justični odsek nasvetovane spre-

membe kot podlago specialnej debati sprejme. Po referentu govoril je načelnik justičnega ministerstva dr. Pražak ter prosil justičnega odseka ude, da naj pač z veliko previdnostjo pretehtavajo referentove nasvete, ker bi se vlada brez tehtnih detajliranih studij o nasledkih upeljanja kolegijalnih sodišč nikakor ne mogla odločiti za tako upeljanje.

Ministerijalni svetnik dr. vitez Harasowsky pobija potem razloge, s katerimi je referent podpiral upeljavo kolegijalnih sodišč. — Neprilichnosti izvirajoče iz oddaljenosti sodnih dvorov niso tako abnormne, in to zategadelj ne, ker leže ti sodni dvori večinoma tik železnic, tako da je pot do njih prav lahka in hitra. Gotovo pa niso te neprilichnosti tako velikanske, da bi upravičevale upeljavo tako radikalnega sredstva, kakor bi bila upeljava kolegijalnih sodišč. Največje sitnosti obstoje v Galiciji in Bukovini; a te odpravile se bodo s tem, da se krejirajo sodni dvori v Vadvicah in Sučavi.

Poslanec dr. Tonkli izreče se za okrajna kolegijalna sodišča, poudarjaje na jednej strani, da so neprilichnosti velikih okrožij sodnih dvorov mnogo pomenljivejše, kakor je to pravil zastopnik vlade; na drugej strani pa, da so deželne sodnije preobložene s kriminalnimi agendami. Gospod poslanec je naglašal, da sedi pri deželnih sodnijah mnogo skušenih kriminalistov, malo pa civilistično izvežbanih sodnikov. Poudarjal je, da se tudi ti dobivajo potom imenovanja iz okrajnih sodnikov. Trditev, da civilni senati pri deželnih sodnijah več garancije dajejo, da se pri njih pravica spretneje sodi kakor bi se sodila pri okrajnih kolegijalnih sodiščih, ni opravičena, in to toliko menj, ker vladi nikdo ne zabranjuje, da bi za kolegijalna okrajna sodišča porabila najboljše moči izmej okrajnih sodnikov in adjunktov.

Ko so govorili dr. Weber, dr. Magg, dr. Grünwald, dr. Edelbacher, dr. Tomaszczuk, dr. Nitsche in dr. Sturm, oglasil se je zopet dr. Tonkli. Sklicevaje se na prejšnjo izjavo ministrove želi dr. Tonkli, da bi se minister bolj precizno izrekel, ali se sme upati, da se bodo z novo civilno pravdo upeljale tudi okrajne kolegijalne sodnije.

Minister dr. Pražak: Vlada ni v stanu, da bi takoj mislila na aktiviranje okrajnih kolegijalnih sodišč, ker bi se pred tem

aktiviranjem morala izvršiti vestna preiskavanja in posvetovanja. Če bi državni zbor željo izrekel, tako bode vlada potrebna preiskavanja zaukazala. Ali dotični zakon potisnil bi se s tem v temno prihodnost. Nasvet, da bi se pravde do 500 gld. izročevale samo jednemu sodniku, vladi ni sicer prijeten, a končno bi ga tudi sprejela.

Potem odgovarja referent dr. Madejski. Nasproti kategorične izjavi justičnega ministra moral je svoj nasvet o okrajnih kolegijalnih sodiščih nekoliko spremeniti, ker neče, da bi se s tem nasvetom upeljava ustne civilne pravde v temno prihodnost potisnila. Nasvetuje torej, da naj bi se vlada potom resolucije pozvala, da glede upeljave okrajnih kolegijalnih sodišč potrebna preiskavanja zaukaže. Sklicevaje se na to, da bi oddaljenim prebivalcem po deželi pravna pot pri deželnih sodnijah zaprta bila, nasvetuje referent, da naj se kompetenca okrajnih sodnij razširi do 500 gl., ter modificira v tem oziru svoje v pismenem referatu stavljene nasvete. Poslanec dr. Fanderlik pa v svojem lastnem imenu zopet nasvetuje, vse tiste predloge, od katerih je referent odstopil.

Potem se je seja zaključila.

Obravnava nadaljevala se je dne 7. decembra. V generalnej debati govoril je poslanec Splavinski za upeljavo kolegijalnih sodnij. Govornik meni, da naj bi se nova civilna pravda samo pod tem pogojem upeljala, če bi se kompetenca okrajnih sodnij od 300—500 gld. razširila; govornik izreče se tudi za to, da bi se v apelacijskem postopanju dovolila „nova“. —

Govorili so še ministerijalni svetnik dr. vitez Hasowski dr. Tomaszczuk, dr. Edelbacher in dr. Magg.

Dne 10. decembra bila je zopet seja, v katerej se je glasovalo o predlogu dr. Fanderlika, da naj bi se v mestih, kjer poslujejo okrajna glavarstva, ustanovila okrajna kolegijalna sodišča. — Ta predlog se ne sprejme.

Sprejme pa se predlog dr. Magga, naj bi se vladni načrt sprejel kot podlaga specialnej debati. Sprejme se tudi referentov nasvet, da naj se okrajnih sodnij kompetenca razširi do 500 gld. — Konečno potrdi se naslednja resolucija: Visoka vlada se pozivlje,

da naj uvaževa, če bi prilično ne bilo, da se tik sedanjih sodnih dvorov ustanove še okrajna kolegijalna sodišča.

Raznosti.

(Imenovanje.) Pristav koperskega sodišča, g. Ambrož Flegar, imenovan je okrajnim sodnikom v Lošinu. Pristav tolminskega sodišča, g. Karol Defacis, gre kot pristav k okrožnej sodnji goriškej. Avskultant gospod Rihard Zörrer imenovan je pristavom pri okrajnej sodnji v Ajdovščini.

(Cena noge.) Grof Aspad Beleznaj v Pešti, kateri je stopajoč na lokalni brod padel in si nogo zlomil, vložil je proti dunavskemu parobrodarskemu društvu tožbo in zahteval, da mu plača odškodnine 200.000 gld. Razprava o tej stvari je zdaj dovršena, spisi so se poslali budimpeštanskemu državnemu odvetništvu, da stavi predlog.

(Ferdikta porotnikov.) V mestu Brüsselu sta dva izreka tamošnjega sodišča veliko senzacijo vzbudila, katera sta v osmih dneh jeden drugemu sledila in si nenavadno nasprotovala. Oba zadevata umor otrok. Prvi slučaj dogodil se je v mestu Laeken, v katerem je bilo mnogo vojakov; tam je živela Rozalija Vermoesen s svojimi stariši. Bila je lepa, toda nekoliko mlačna gledè nrvnosti: že prej trpela je jedenkrat vsled nasledkov lahkomiselnega trenutka. Ko bi morala v juniji t. l. drugič mati postati, bala se je tako očetove jeze, da se jej je popolnoma zmešalo in je otroka umorila. Potem je hitela v najvišjej zazburjenosti k svojej prijateljici, kateri je povedala, kaj da se zgodilo; ta pa se jej ponudi, da hoče corpus delicti odstraniti. Mrtvec vrgel se je v žitno polje, češ, do žetve ne bodo živali glodavke od njega ničesar pustile. Pa brez imena pismo opozorilo je policijo ter jo pripeljalo na pravi sled, in mrtvec se je še pred žetvijo našel. Mlada Rozalija bila je zaslišana, je obstala in se je na deset let, njena prijateljica pa na šest mesecev obsodila. — —

V drugem slučaju vršila se je stvar o nekež zakonskej ženi v mestu Waterloo, koje mož je dve leti v ječi sedel. Ko se je iz zapora vrnil, našel je svojo ženo v stanu, katerega si kot sad svoje nežnosti do nje nikakor ni mogel tolmačiti. Vsled tega razburil se je tako, da je bil ves iz sebe in da ni samo na jednej strani pokazal svojeje ženi, kaj da je žaljena čast soproga, ampak da je na drugej strani poklical tudi taščo, katera je svoja očitanja z njegovimi združila. Vse tri osebe sklenile so potem, kakor trdi zatožba, strašen kompromis, da se mora otrok prešeštovanja koj po porodu usmrtiti.